

9 Ιανουαρίου 2019

Κώστας Βαρώτσος: Δεν περίμενα ότι αυτό το έργο θα άντεχε τόσα χρόνια

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός





36 χρόνια μετά τη δημιουργία του, ένα από τα πιο σημαντικά έργα μοντέρνας τέχνης της Κύπρου βγαίνει από την αφάνεια και παίρνει τη θέση που του αρμόζει. Τι κι αν ο ίδιος ο δημιουργός του δεν πίστευε ότι ο Ποιητής θα τα κατάφερνε.

Φωτογραφίες: Θεοδώρα Ιακώβου

Η πρώτη επαφή με τον Κώστα Βαρώτσο έγινε (μέσω τηλεφώνου) λίγο καιρό πριν, μετά που θυμηθήκαμε, στο πλαίσιο μιας συζήτησης στο γραφείο, ότι ο «Ποιητής», το διάσημο γυάλινο γλυπτό του, βρίσκεται για συντήρηση. Γνωρίζαμε ότι τελικός προορισμός του γλυπτού θα ήταν η πλατεία του Παλιού Δημαρχείου, πλην όμως δεν είχαμε νέα του για καιρό. «Έρχομαι στην Κύπρο σε δύο ημέρες για να αρχίσουμε τη μεταφορά και την αναδόμηση τού “Ποιητή”. Νιώθω πολύ περήφανος για την αλλαγή αυτή, επιτέλους το έργο θα αναδειχθεί όπως πρέπει», μου είχε πει στο τηλέφωνο ο διεθνώς καταξιωμένος Έλληνας γλύπτης, ενώ αμέσως μετά δώσαμε ραντεβού κάτω από το -υπό κατασκευή- γλυπτό.

«Βλέπεις αυτό το graffiti εκεί πάνω;», μου είπε, με το που πλησιάσαμε το γλυπτό.

«Αυτό που γράφει “Κατά συρροή ονειροπόλος”. Το ξεχώρισα από την πρώτη μέρα που ήρθα εδώ για τον Ποιητή. Θα μπορούσε να ήταν τίτλος από ένα ποίημα του. Γι’ αυτό μου αρέσει να εκθέτω τα έργα μου σε δημόσιους χώρους, για αυτή την αυθόρμητη τέχνη που ξεχειλίζει από παντού».

Όταν φτιάχνεις κάτι για ένα δημόσιο χώρο, είναι λες και φτιάχνεις κάτι για να μπει στο σαλόνι του σπιτιού του κόσμου. Πρέπει να το κάνεις να ταιριάζει, γιατί ο απλός θεατής θα σου πει στα ίσα εάν του αρέσει ή όχι, άσχετα αν το καταλαβαίνει.

Είναι, όντως, άλλη η δυναμική της τέχνης που εκτίθεται δημόσια, σε σχέση με την τέχνη που μπαίνει σε μία gallery;

Είναι διαφορετική η πρόθεση. Στο δημόσιο έργο ο καλλιτέχνης είναι ο φορέας, δεν είναι δικό του το έργο αλλά του τόπου. Η δική δουλειά μου, ως δημιουργού, είναι να αντιληφθώ το πολιτιστικό φαινόμενο, την ιστορική στιγμή του περιβάλλοντα χώρου και να χτίσω πάνω σ’ αυτό. Διαφορετικά, το έργο θα είναι ξένο προς τον τόπο. Όταν φτιάχνεις κάτι για ένα δημόσιο χώρο, είναι λες και φτιάχνεις κάτι για να μπει στο σαλόνι του σπιτιού του κόσμου. Πρέπει να το κάνεις να ταιριάζει, γιατί ο απλός θεατής θα σου πει στα ίσα εάν του αρέσει ή όχι, άσχετα αν το καταλαβαίνει.

Σε μία γκαλερί, από την άλλη, ή σε ένα μουσείο, νιώθεις ότι βρίσκεσαι σε ένα εργαστήριο που πειραματίζεσαι. Εκεί απευθύνεσαι σε ειδικούς, σε συναδέλφους, που με την κριτική τους σε οδηγούν αλλιώς. Άλλωστε, ο εικαστικός χώρος είναι ένας αρκετά απομονωμένος και εγωκεντρικός χώρος. Είμαστε μερικές χιλιάδες οι οποίοι περιφερόμαστε από πόλη σε πόλη, σε όλο τον κόσμο και αυτοθαυμαζόμαστε. Η επαφή με τον απλό θεατή είναι αυτή που σε γειώνει.



Ο Ποιητής ήταν κάτι εφήμερο, για μία σημαντική έκθεση στην Κύπρο, δεν είχε γίνει για να αντέξει χρόνια.

Τα ογκώδη έργα υπερτερούν σε σχέση με τα μικρότερα ή όχι κατ' ανάγκη;

Το μέγεθος του έργου έχει σχέση με τον τόπο που το εκθέτεις. Στην ουσία, είναι φορμαλιστικό το πρόβλημα. Σ' έναν εξωτερικό χώρο σίγουρα θα βάλεις ένα πιο μεγάλο έργο. Το μέγεθος, όμως, δεν έχει σημασία. Σε πρόσφατη έκθεση στη Ρώμη, που πήγα με το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Αθήνας, εξέθεσα έργο μου που είχα φτιάξει το 1980 και είχε μέγεθος 30X30cm, το ήξεραν όλοι και το θαύμαζαν. Άρα ένα πολύ μικρό έργο μπορεί να αλλάξει την ιστορία της τέχνης.









36 χρόνια μετά τη δημιουργία του Ποιητή, μπορούμε να πούμε ότι άλλαξε ο συμβολισμός του;

Το πρόβλημα που έχουμε όλοι μας είναι η αντίληψη του πραγματικού χρόνου, αφού συνήθως ζούμε είτε στο παρελθόν είτε στο μέλλον. Το να αντιληφθείς τον πραγματικό χρόνο είναι το πιο δύσκολο πράγμα διότι εκείνη τη στιγμή τον ζεις. Όταν ένα έργο τέχνης ταυτιστεί με τον πραγματικό χρόνο της στιγμής που γίνεται, τότε γίνεται διαχρονικό και συμπυκνώνει δυνάμεις μέσα του που με έναν περίεργο τρόπο έχουν πάντα να δώσουν κάτι.

Ο Δρομέας στην Αθήνα, όταν έγινε, ήταν μια πολύ αισιόδοξη στιγμή για την Ελλάδα. Μπαίναμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση και όλοι ήμασταν χαρούμενοι, αφού κοιτάζαμε το μέλλον με αισιοδοξία. Σήμερα ο Δρομέας βρίσκεται σε μία φαλιρισμένη χώρα που διακατέχεται από απαισιοδοξία. Ο ρόλος του, πλέον έχει γίνει υποκινητικός. Υποκινεί την κοινωνία να πάει μπροστά, απέκτησε άλλο μήνυμα. Το ίδιο και ο Ποιητής. Το 1983, ήταν ένα σύμβολο αντίστασης, μια κραυγή απέναντι στις τρομερές αδικίες που γινόντουσαν τότε. Αυτή τη στιγμή η Κύπρος σηκώνει το ανάστημά της, παρά το ξύλο που έχει φάει τα τελευταία χρόνια, και ο Ποιητής σηκώνει ανάστημα και λέει “θα τα βγάλω πέρα όσο κι αν βαράτε εσείς”.

Έχω μια πρωτιά ως καλλιτέχνης, ποτέ μέχρι σήμερα έργο μου δεν έχει βανδαλιστεί από κατοίκους. Έχουν βανδαλιστεί έργα μου από την εξουσία, απ’ αυτούς κινδυνεύω, όχι από τον απλό κόσμο.

Έχετε δηλώσει ότι “εδώ που κάποτε μιλούσε η πολιτική πλέον θα μιλάει η τέχνη”. Θεωρείτε πώς η τέχνη μπορεί να αποτελέσει αντιστάθμισμα στην πολιτική στειρότητα.

Η τέχνη δεν μπορεί να σώσει τον κόσμο, αυτά είναι φλυαρίες. Η τέχνη δεν μπορεί να δώσει πολιτικές λύσεις, δεν μπορεί να παίξει το ρόλο κάποιου άλλου. Αυτό που μπορεί να κάνει, είναι ένα μασάζ στο μυ του αντιληπτικού συστήματος των ανθρώπων ούτως ώστε να αντιλαμβάνεσαι την πραγματικότητα με μεγαλύτερη ευαισθησία.

Αυτό δεν είναι μια μορφή πολιτικής;

Είναι, όχι όμως με την κομματική έννοια. Από τη στιγμή που τοποθετείς και

αντιπαρατίθεσαι στο δημόσιο χώρο, είναι μια πολιτική πράξη. Οι πολιτικοί είναι η έκφραση του πολιτισμικού προϊόντος που παράγεται σε μία περιοχή. Συνήθως οι πολιτικοί αντί να εκφράζουν αυτή την παραγωγή, νομίζουν ότι αυτοί είναι το έργο τέχνης, νομίζουν ότι αυτοί είναι το γλυπτό.

Είμαστε μερικές χιλιάδες οι οποίοι περιφερόμαστε από πόλη σε πόλη, σε όλο τον κόσμο και αυτοθαυμαζόμαστε. Η επαφή με τον απλό θεατή είναι αυτή που σε γειώνει.





Ο ποιητής, ένα έργο 36 ετών, τοποθετείται δίπλα από ένα σύγχρονο φουτουριστικό αρχιτεκτόνημα, παρόλα αυτά μοιάζει τόσο φρέσκο και αρμονικό δίπλα του. Ποιο είναι το στοιχείο που προσδίδει στα έργα σας αυτή τη διαχρονικότητα;

Όπως είπα και πριν, όταν ένα έργο αποκτήσει ταύτιση με τον πραγματικό χρόνο γίνεται διαχρονικό. Δεν περίμενα ότι αυτό το έργο θα άντεχε τόσα χρόνια, δεν φανταζόμουν, τότε, κάτι τέτοιο. Ένα έργο καταχωνιασμένο μέσα στην Πύλη Αμμοχώστου, που δεν το έβλεπε κανείς, σκονισμένο, κι όμως κατάφερε να γίνει γνωστό σε όλο τον κόσμο. Όλη αυτή η ενέργειά του δούλεψε υπόγεια και επηρέασε, αν θέλεις, γενιές καλλιτεχνών. Αυτή είναι η μαγεία της τέχνης.



Ένα έργο που εκτίθεται σε δημόσιο χώρο παύει να ανήκει στο δημιουργό του;

Όταν μπαίνει ένα έργο στο δημόσιο χώρο, μπαίνει σε μία επικίνδυνη ζώνη. Είναι σαν ένα παιδί που φεύγει και πάει μόνο του κι εσύ είσαι μακριά. Δεν μπορείς να κάνεις τίποτα. Είναι στο χέρι του πια να αυτοπροστατευθεί. Το ίδιο συμβαίνει και με τα έργα που εκτίθενται σε δημόσιο χώρο.

Πόσο δύσκολη ήταν η αποδόμηση και η επαναδημιουργία του; Τι κερδίσατε ή χάσατε μέσω αυτής της διαδικασίας;

Αυτή η διαδικασία ήταν όλη ένα κέρδος γιατί ναι μεν άντεξε 36 χρόνια, αλλά δεν ξέρω αν θα άντεχε άλλα 36 με την τεχνική που το είχαμε φτιάξει τότε. Ήταν το πρώτο μου έργο με γυαλί, δεν είχα τις κατάλληλες γνώσεις και φυσικά τα τεχνικά προβλήματα ήταν πολλά. Ο Ποιητής ήταν κάτι εφήμερο, για μία σημαντική έκθεση στην Κύπρο, δεν είχε γίνει για να αντέξει χρόνια. Με την μεταφορά του το φτιάξαμε πολύ πιο στέρεο και ανθεκτικό, έχοντας πλέον τη γνώση και την εμπειρία.

Όταν ένα έργο τέχνης ταυτιστεί με τον πραγματικό χρόνο της στιγμής που γίνεται, τότε γίνεται διαχρονικό και συμπυκνώνει δυνάμεις μέσα του που με έναν περίεργο τρόπο έχουν πάντα να δώσουν κάτι.

Πρόκειται για ένα εύθραυστο έργο, σας φοβίζει αυτό;

Έχω μια πρωτιά ως καλλιτέχνης, ποτέ μέχρι σήμερα έργο μου δεν έχει βανδαλιστεί από κατοίκους. Έχουν βανδαλιστεί έργα μου από την εξουσία, απ' αυτούς κινδυνεύω, όχι από τον απλό κόσμο. Ο απλός κόσμος συνήθως αγαπάει τα έργα μου και τα προστατεύει. Από την άλλη η εξουσία έχει πετάξει πολλές φορές πράγματά μου στα σκουπίδια γιατί δεν ταίριαζαν με τη λογική τους. Ωστόσο, για την ασφάλεια του κόσμου, ένεκα των αιχμηρών κομματιών γυαλιού, περιμετρικά θα μπει προστατευτικό γυαλί ενώ θα φυτευτεί χαμηλή βλάστηση.

Γνωρίζετε πώς θα αξιοποιηθεί το κτήριο του παλιού δημαρχείου;

Όχι, δεν έχω ιδέα. Αλλά είναι ένα πολύ ωραίο κτήριο το οποίο καλό θα ήταν να παραμείνει ενεργό, διότι πρόκειται για ένα ιστορικό κτήριο, ένα διαμαντάκι μέσα στην πόλη το οποίο δίνει και αυτή την αίσθηση της διαστρωμάτωσης. Υπάρχει το παλιό, η μοντέρνα πλατεία της Hadid και ο Ποιητής ανάμεσά τους, που ενώνει το παλιό με το καινούργιο. Άλλωστε ο Ποιητής είναι ένα κυπριακό έργο, είναι η παρουσία του πολιτισμού της Κύπρου.

Ξέρεις, ο Ποιητής είναι ένα έργο που παρήχθη από την Κύπρο. Είναι μια πρόταση της Κύπρου στη διεθνή εικαστική κοινότητα. Το 1983 η Κύπρος είπε «Ποιητής» και σήμερα επιβεβαιώνεται η πρόταση που είχε κάνει πριν 36 χρόνια. Πόσο μπροστά ήταν, τότε, ο Ποιητής και πόσοι τον ακολούθησαν με καθυστέρηση.

Η τέχνη δεν μπορεί να σώσει τον κόσμο, αυτά είναι φλυαρίες.

Πέραν από τον «Ποιητή» επιστρέψατε στην Κύπρο καλλιτεχνικά, πρώτη φορά, με δική σας ατομική έκθεση. Τι περιλαμβάνει;

Στην ουσία είναι η πρώτη φορά που θα συναντήσω το φιλότεχνο κοινό της Κύπρου, αφού μέχρι τώρα είχα να κάνω με τον απλό κόσμο και δεν σου κρύβω ότι έχω λίγη αγωνία.

Είναι μια έκθεση που γίνεται με πρωτοβουλία της ομάδας της Alpha C.K. Art Gallery, και θα δείξω διαχρονικά έργα μου από το 1990 έως σήμερα. Ήθελα να δείξω μια πορεία με διάφορες ημερομηνίες. Είναι μια έκθεση διαχρονική, που κάνει βόλτα σε όλα τα χρόνια της πορείας μου (σ.σ. η έκθεση θα έχει διάρκεια μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου).

Δικαιούται ένας καλλιτέχνης του δικού σας βεληνεκούς να έχει αγωνία;

Πάντα έχεις αγωνία. Ακόμα και τώρα, που έκανα τον Ποιητή, είχα αγωνία. Όταν λες “του αλλάζουμε τοποθεσία”, ποτέ δεν ξέρεις σίγουρα αν θα ταιριάζει. Ποτέ δεν μπορείς να είσαι σίγουρος για τίποτα. Η δημιουργία ενός έργου κάθε φορά είναι μια χαοτική διαδικασία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες.

Πηγή: city.sigmalive.com